

DOI <https://doi.org/10.36719/2707-9317/117/99-106>**The impact of government regulation of hotel activities on monetary policy in countries around the world****Fakhraddin Babazade**

Institute of Economics of MSE

E-mail: fexreddinbabazade34@gmail.com<https://orcid.org/0009-0002-6746-5833>

Abstract: The hotel industry is greatly influenced by the state's economic regulation. Therefore, studying monetary policy is an important factor. The main purpose of this article is to study how some indicators of state regulation of hotel industry (finance, business environment and legal framework) affect monetary policy in countries.

Keywords: hotel business, competitiveness index, market relations, state regulation, inflation, monetary policy, foreign exchange reserves.

UOT:338.46; 338.48; JEL: L83; L90.

Dünya ölkələrində mehmanxana fəaliyyətinə dövlət tənzimləməsinin pul-kredit siyasətinə təsiri

Fəxrəddin Babazadə

ETN İqtisadiyyat İnstitutu

E-mail: fexreddinbabazade34@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0002-6746-5833>

Xülasə: Mehmanxana fəaliyyətinə dövlətin iqtisadi tənzimləməsi böyük təsir göstərir. Bu səbəbdən pul-kredit siyasətinin öyrənilməsi vacib amillərdəndir. Bu məqalənin ərsəyə gəlməsinin əsas məqsədi mehmanxana fəaliyyətinin dövlət tənzimləməsinin bəzi göstəricilərinin (maliyyə, biznes mühiti və hüquqi baza) ölkələr üzrə pul-kredit siyasətinə necə təsir göstərməsini öyrənməkdir.

Açar sözlər: mehmanxana biznesi, rəqabətqabiliyyətlik indeksi, bazar münasibətləri, dövlət tənzimləməsi, inflyasiya, pul-kredit siyasəti, xarici valyuta ehtiyatları.

UOT:338.46; 338.48; JEL: L83; L90.

Giriş / Introduction

Pul siyasətinin bütün ölkələrdə tövsiyə olunan vahid modeli yoxdur. Pul siyasəti ölkələrin inkişafından, tarixi inkişafından, institusional quruluşundan, cəmiyyətin sağlamlığı və inkişafından asılıdır.

Nəticələr pul siyasətini inkişaf etdirən sahibkarların qabiliyyət və bacarıqlarından asılı olacaq. Pul və ya iqtisad elmində texniki elmlərdən fərqli cəhəti ümumiyyətlə, pul nəzəriyyələrində irəli sürülən təkliflərin yanlış və ya doğru olmasını isbat edən bir elmi institut yoxdur. Elmdən məhrum olan iqtisadçılar çox vaxt özlərinin daxili və xarici müşahidələrinə görə düşüncələrini cəmiyyətdə axtarır və təbii ki, bunlar da öz növbəsində cəmiyyət tərəfindən müzakirə obyektinə çevrilir. Bu səbəblə iqtisadçılar arasından müəyyən bir mövzunun ətrafında hər zaman fərqli görüş və fikirlər ortaya çıxır. Ancaq gerçəklərə nail olmanın yolu azad sərbəst bir düşüncə şəraitində və bilikli elm adamlarının geniş iştirakı və müzakirəsi ilə mümkündür.

Əsas hissə / Main part

Ədəbiyyatların təhlili.

Tədqiqat işində istifadə olunmuş hüquqi baza sub-indeksi “Mehmanxanaların fəaliyyətinə dövlət tənzimləməsinin sağçılıq-solçuluq indeksi”nin alt göstəricilərindən biridir. Bu fikir N. Müzəffərlinin “İqtisadiyyatın sosialyönlüyü sağçı və solçu sistemlərdə” tədqiqatına əsaslanmışdır. Tədqiqatda istifadə olunmuş statistik məlumatlar isə Dünya Bankının “Doing Business Report” nəşrlərindən istifadə olunmuşdur. Bu göstəricilərdən istifadə edərək ölkələr üzrə mehmanxana fəaliyyətinin sağçılıq (solçuluq) indeksi hesablanmışdır. Bundan başqa Ülkər Məmmədovanın 2018-ci ildə dərc olunmuş “*Turizm sektorunun dövlət tənzimlənməsi sahəsində beynəlxalq təcrübə*” məqaləsi və 2023-cü ildə Rusiyada dərc olunmuş “Современное состояние государственного регулирования сферы туризма и индустрии туризма в Азербайджане” konferans materiallarındakı fikirləri nəzərə alınmışdır.

Metodologiya.

Dünya Bankının göstəricilərdən istifadə edərək ölkələr üzrə mehmanxana fəaliyyətinin sağçılıq (solçuluq) indeksi hesablanmışdır. Bu indeks 3 sub-indeksdən: hüquqi baza, maliyyə, biznes mühiti göstəricilərindən ibarətdir. İndeks və sub-indekslər haqqında ayrı-ayrılıqda nəticələri ədəbiyyat siyahısında göstərilmiş məqalələrimdən baxa bilərsiniz. [1,2,3] Tədqiqatda istifadə olunmuş statistik məlumatlar isə Dünya Bankının “Doing Business Report” nəşrlərindən istifadə olunmuşdur. Sonda mehmanxana fəaliyyətinin sağçılıq (solçuluq) indeksi ilə inflyasiya və xarici valyuta ehtiyatlarının göstəriciləri ilə korrelyasiya əlaqəsi yoxlanılmış və bu nəticələr əsasında ümumi məlumat verilmişdir.

Nəticə və müzakirələr.

Zahirən gündəlik həyatda kredit əşyanın və ya pul vəsaitlərinin müvəqqəti istifadəyə götürülməsi kimi çıxış edir. Kredit vasitəsilə mal material qiymətliləri, müxtəlif növ maşın və mexanizmlər əldə edilir. Əhali tərəfindən nisyə əmtəələr alınır, başqa sözlə kredit hesabına əldə edilən obyektlər kimi ən müxtəlif qiymətlilər çıxış edir. Kreditin mahiyyətini açıqlamaqdan ötrü ilk növbədə onun ünsürləri müəyyən edilməlidir, bunlar ən əvvəl kredit münasibətlərinin subyektləridir. Kredit sövdələşməsində münasibətlər subyektləri kimi kreditor və borcalan çıxış edir. Kreditor və borcalan ilk öncə əmtəə tədavülü əsasında təşəkkül tapır. Əmtəə alqı-satqısı zamanı alıcı heç də həmişə əmtəənin dəyərini dərhal ödəmək imkanına malik olmur və ödəmə yalnız müəyyən müddətdən sonra aparılır. Belə hallarda satıcı kreditora, alıcı isə borcluya çevrilir. Lakin əmtəə tədavülü kreditor və borcalanın meydana gəlməsinin yeganə əsası deyil, nəyi isə başqasına müvəqqəti istifadəyə, yəni borc verən hərəkət kreditor olur. Bir qayda olaraq, könüllü şəkildə kreditor olmaq mümkündür. Borc verilən vəsaitlərin mənbəyi ya şəxsi resurslar, ya da təkrar istehsal prosesinin digər subyektlərindən borc götürülən resurslardır. Şəxsi resurslar borc verildikdə onların sahibi kreditor olur. Kreditorun yerləşdirdiyi cəlb edilmiş vəsaitlərin sahibi isə digər təsərrüfat subyektidir. [5, səh. 43-44]

İnflyasiya- bazarın pul kütləsi ilə həddindən artıq dolması nəticəsində əmtəələrin süni qiymət artımıdır. Bazar iqtisadiyyatında inflyasiya bütün kompleksin nəticəsində yaranır və təstiq olunur ki, inflyasiyanın yaranmasına səbəb yalnız pul deyil, ona ictimai-siyasi və iqtisadi amillərdə təsir göstərir. İnflyasiya həm də əhəlinin ictimai əhval və siyasi-psixoloji ruhiyyəindən də asılıdır. Bununlada inflyasiya gözləmələri temini meydana çıxmışdır. Yəni, əhali inflyasiya gözləyirsə, bu mütləq olaraq baş verəcəkdir. İnflyasiya bazar iqtisadiyyatında daimi elementdir. Bu ümumi xarakterli bir neçə amillərə səbəb olur: sosial köçürmələrin və qiymət sisteminin universallaşması; qiymətlər inhisarçı müəssisələrin təsiri altında dəyişir, həmçinin qiymətlərin rəqabət sahəsi kəskin azalmasına səbəb olur; məhsul istehsalının sürətli artması, onun strukturunun mürəkkəbləşdirilməsi bunlara aiddir. İstehsalın səmərəliliyinin yüksəldilməsi üçün qiymətlərin aşağı salınması lazım deyil. Bunun üçün istehsal iştirakçıların gəlirlərini və mənfəətlərini artırmaq lazımdır. Dövlət büdcəsində xərclərin artması və dövlət büdcəsinin kəsri də inflyasiyanın yaranan səbəblərdəndir. [5, səh.31]

Cədvəl 1

İnflyasiya və xarici valyuta ehtiyatları göstəricilərinin MS(s)İ ilə korrelyasiya əlaqəsindən alınan nəticələr

ÖLKƏLƏR	İnflyasiya ilə mehmanxanalara dövlət tənzimləməsinin sağçılıq (solçuluq) indeksi arasında	Xarici valyuta ehtiyatları ilə mehmanxanalara dövlət tənzimləməsinin sağçılıq (solçuluq) indeksi arasında
ABŞ	0	0
Meksika	0,002	-0,989
Avstraliya	0,937	0,303
Rusiya	-0,165	0,414
Almaniya	0,825	0,516
Latviya	0,962	0,971
Azərbaycan	-0,045	-0,513
Çin	-0,448	0,158
Yaponiya	0,322	-0,400
İtaliya	-0,553	-0,735
Fransa	-0,769	-0,896
Misir	0,010	0,761
Kanada	0,253	-0,856
İspaniya	-0,718	-0,946
Türkiyə	0,996	-0,676
Qazaxıstan	0,206	0,720
Yunanıstan	0,611	0,691
Böyük Britaniya	-0,632	-0,607
Litva	-0,323	-0,981
Gürcüstan	0,589	0,831
Sinqapur	0,591	0,513

Mənbə: Müəllif tərəfindən hesablanmışdır.

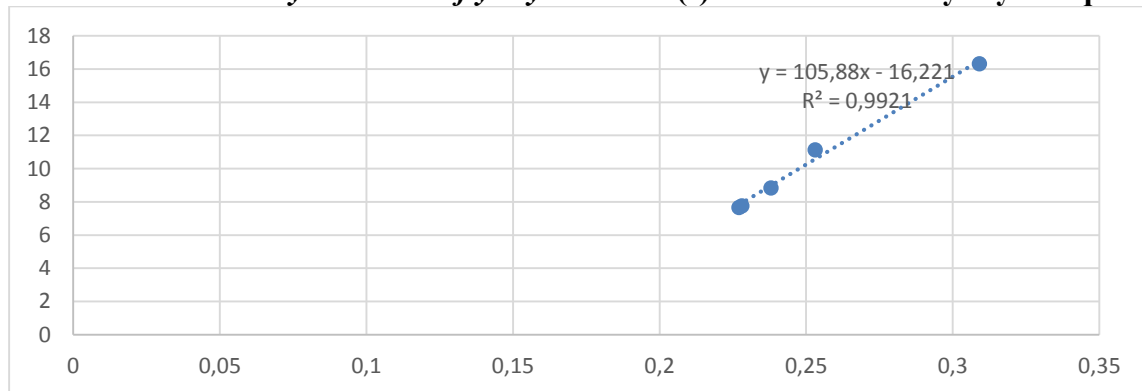
Aparılan tədqiqat nəticəsində müəyyən olmuşdur ki, hər bir ölkənin indeks üzrə aldığı ümumi qiymət ilə ölkələrin həm inflasiyaları arasında, həm də xarici valyuta ehtiyatları arasında güclü və zəif əlaqə olan ölkələr olduğunu müşayət etmək olar (Cədvəl 13). İndeks ilə inflasiya arasında zəif əlaqə olan ölkələrə ABŞ ($r=0$), Meksika ($r=0,002$), Azərbaycan ($r=-0,045$), Çin ($r=-0,448$), Yaponiya ($r=0,322$), Rusiya ($r=-0,165$), İtaliya ($r=-0,553$), Misir ($r=0,010$), Kanada ($r=0,253$), Qazaxıstan ($r=0,206$), Gürcüstan ($r=0,589$), Sinqapur ($r=0,591$) və Litva ($r=-0,323$) aid etmək olar. Yəni bu ölkələrdə mehmanxanaların dövlət tənzimləməsi liberallaşdıqca və yaxud dirijist halını aldıqda inflyasiyaya heç bir təsiri olmur.

İndeks üzrə yüksək əlaqə olan ölkələrə Türkiyə ($r=0,996$), Latviya ($r=0,962$), Avstraliya ($r=0,937$), Almaniya ($r=0,825$), Yunanıstan ($r=0,611$), Böyük Britaniya ($r=-0,632$), İspaniya ($r=-0,718$) və Fransanı ($r=-0,769$) qeyd etmək olar. Bu ölkələri analiz etdikdə iki halla qarşılaşırıq. Birinci halda Avstraliya, Almaniya və Yunanıstan kimi ölkələrdə iqtisadiyyat dirijistləşdikcə inflyasiya artır. İkinci halda isə Fransa, İspaniya və Böyük Britaniya kimi ölkələrdə iqtisadiyyat liberallaşdıqca inflyasiya artır. Inflyasiyanın artmasının hansı səbəbdən baş verməsini araşdırmaq çox çətinidir. Son illərdə avropa ölkələrində baş verən iqtisadi böhran inflyasiyaya səbəb olmuşdur.

Aşağıdakı diaqramı hazırlayarkən Mehmanxanaların Dövlət Tənzimləməsinin Sağçılıq (Solçuluq) indeksinin 2014-2018-ci illər üzrə göstəricisi və ölkələr üzrə inflyasiyaların 2014-2018-ci illər üzrə göstəricilərindən istifadə olunmuşdur.

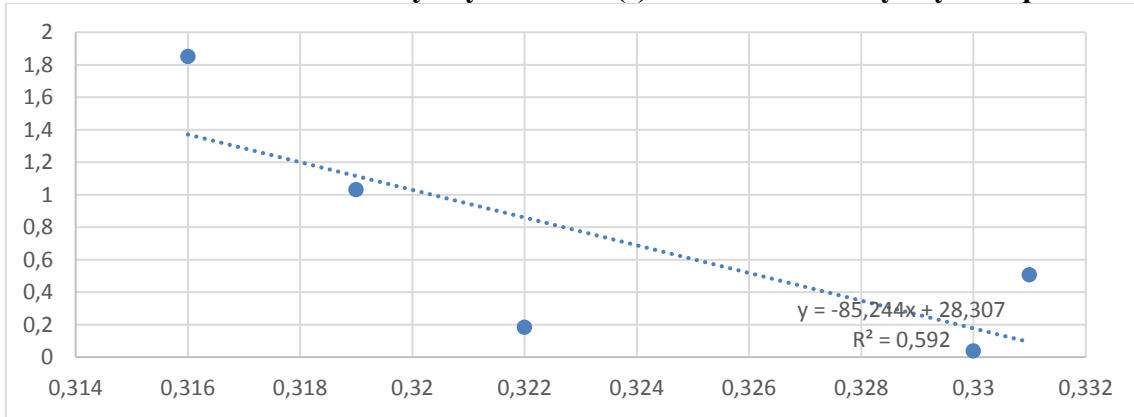
Qrafik 1

Türkiyənin illik inflyasiyası ilə MS(s)İ arasında korrelyasiya əlaqəsi

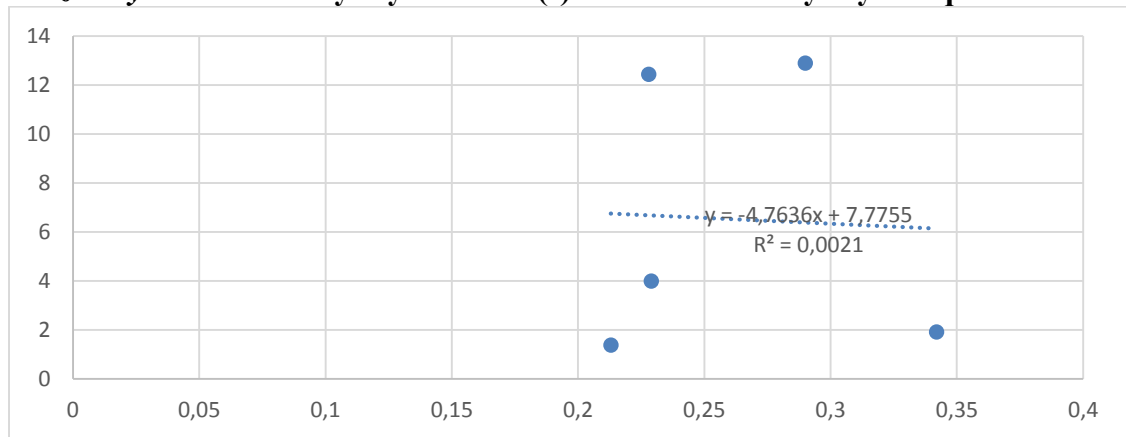
Türkiyə mehmanxanaların dövlət tənzimləməsi indeksi üzrə aldığı nəticə dirijistləşdikcə (sağçı olduqca) inflyasiya artır. Buradan belə nəticə çıxartmaq olar ki, Türkiyədə mehmanxana sektorunu dövlət tənzimləməsini liberallaşdırmaq lazımdır. Korrelyasiya əmsalının yüksək olması ($r=0,996$) bunu sübut edir. Əlbəttə inflyasiyanın artımında ölkədə baş verən qeyri stabilliyində təsiri çoxdur. Lakin bu o demək deyilki indeks üzrə alınan nəticə inflyasiyaya təsir göstərmir.

Araşdırmalar nəticəsində görsənmişdir ki, inflyasiya Türkiyədə turizm və mehmanxana fəaliyyətinə dövlət büdcəsindən ayırımların pay nisbətində mənfi təsir göstərmişdir. Son 5 ildə ayırımlar 0,13% azalmışdır. Buda normal haldır. Çünki dövriyyədə olan pul vəsaitini azaltmaqla dövlət inflyasiyanın çoxalmasının qarşısını almağa çalışır. Dövlət həm də vergi dərəcələrini son 5 ildə 0,8% artıraraq pul vəsaitlərini bu yollada yığmağa çalışır. Və sonda hüquqi baza sub-indeksinin son illərdə artımı sayəsində Türkiyədə kredit verilməsində azalma müşayət olunduğu üçün inflyasiyanın aşağı salınmasında müsbət rol oynayır. Buda öz növbəsində mehmanxanaların sayının artmasına maneçilik törədir.

Fransanın illik inflyasiyası ilə MS(s)İ arasında korrelyasiya əlaqəsi

Fransa mehmanxanaların dövlət tənzimləməsi indeksi üzrə aldığı nəticə liberallaşdıqca (solçu olduqca) inflyasiya artır. Buradan belə nəticə çıxartmaq olar ki, Fransada mehmanxana sektorunu dövlət tənzimləməsini dirijitləşdirmək lazımdır. Korrelyasiya əmsalının yüksək olması ($r = -0,769$) bunu sübut edir. Fransa İEÖ-lər siyahısında olmasına baxmayaraq 2014-2018-ci illər ərzində ən çox inflyasiyaya uğramış ölkələr siyahısındadır. Tədqiqatdan da görmək olar ki, Fransa kredit verilməsində və müflisləşmənin həlli zamanı mehmanxanaların çətinliklə üzləşdiyi ölkələr sırasında gəlir. Bundan başqa vergi dərəcəsi 60,4% olmaqla ölkələr içində 2-ci yerdə qərarlaşmaqla biznes üçün əlverişsiz mühitə sahibdir. Lakin turizm sektorundan ən çox gəlir əldə edən ölkələr siyahısındadır. Burdan belə sual meydana çıxır: Əgər turizmdən bu qədər gəlir əldə olunursa necə olur ki, ölkədə inflyasiya bu həddədir? Burdan belə qənaətə gəlmək olar ki, Fransa dövləti gələn gəlirləri düzgün sektorlara yatırım etmir. İqtisadi terminlə desək Fransa dövləti ÜDM-i artırma bilmir və nəticədə pul kütləsi ÜDM-i böyük bir fərqlə keçdiyi üçün inflyasiyaya səbəb olur. Bu ölkə üçün “dirijizm” və ya “liberalizm” yönəlməlidir deyə bilmirik. Bu tam siyasi amillərdən asılı olan prosesdir.

Qrafik 3

Azərbaycanın illik inflyasiyası ilə MS(s)İ arasında korrelyasiya əlaqəsi

Azərbaycan mehmanxanaların dövlət tənzimləməsi indeksi üzrə aldığı nəticə ilə inflyasiya arasında heç bir əlaqə yoxdur. Buradan belə nəticə çıxartmaq olar ki, Azərbaycanda mehmanxana sektorunun özü yetərincə inkişaf etmədiyindən makroiqtisadi göstərici olan inflyasiya 5 ildə təsir göstərməmişdir. Korrelyasiya əmsalının nəticəsində də ($r = -0,045$) bunu görmək olar. Azərbaycanın son illərdə turizm və mehmanxana sektoruna qoyduğu investisiya sayəsində gələcək illərdə bu sektordan gəlirlərin artacağı gözlənilir. Nəticədə gələcək illərdə turizm və mehmanxana sektorunun ölkədə inkişafı turist artımına gətirib çıxaracaqdır, turist artımı isə birbaşa olaraq ölkəyə xarici valyuta ehtiyatının gəlməsinə səbəb olacaqdır. Xarici valyuta ehtiyatının artımı isə dolayısı yolla ÜDM-in artmasına təkan verəcəkdir və sonda inflyasiyanın səviyyəsinə təsir göstərəcəkdir. Təsirin

hansı formada olduğundan asılı olaraq yuxarıdakı dünya ölkələrinin təcrübəsinə baxaraq ona uyğun iqtisadi reflektor tədbirlərini həyata keçirmək olar.

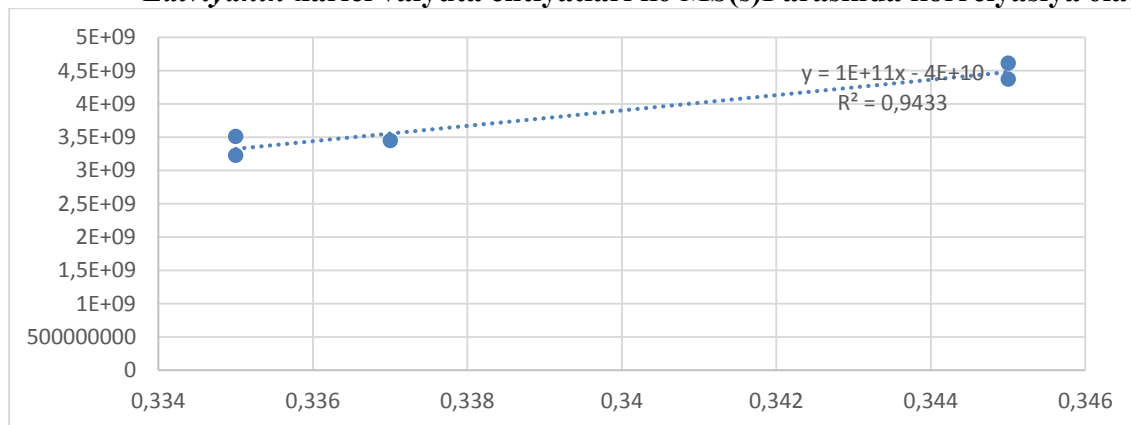
İndeks ilə xarici valyuta ehtiyatları arasında zəif əlaqə olan ölkələrə ABŞ ($r=0$), Avstraliya ($r=0,303$), Çin ($r=0,158$), Almaniya ($r=0,516$), Yaponiya ($r=-0,400$), Rusiya ($r=0,414$), və Azərbaycan ($r=-0,513$) aid etmək olar. Yəni bu ölkələrdə mehmanxanaların dövlət tənzimləməsi liberallaşdıqca və yaxud dirijist halını aldıqda ölkələrin xarici valyuta ehtiyatlarına heç bir təsiri olmur.

İndeks üzrə liberallaşma baş verdikdə xarici valyuta ehtiyatları artan ölkələrə Meksika ($r=-0,989$), İspaniya ($r=-0,946$), Fransa ($r=-0,896$) və Kanadanı ($r=-0,856$) qeyd etmək olar. Lakin İtaliya ($r=-0,735$), Türkiyə ($r=-0,676$) və Böyük Britaniyada ($r=-0,607$) liberallaşma xarici valyuta ehtiyatlarının artmasına digərlərinə nisbətən az təsir göstərir.

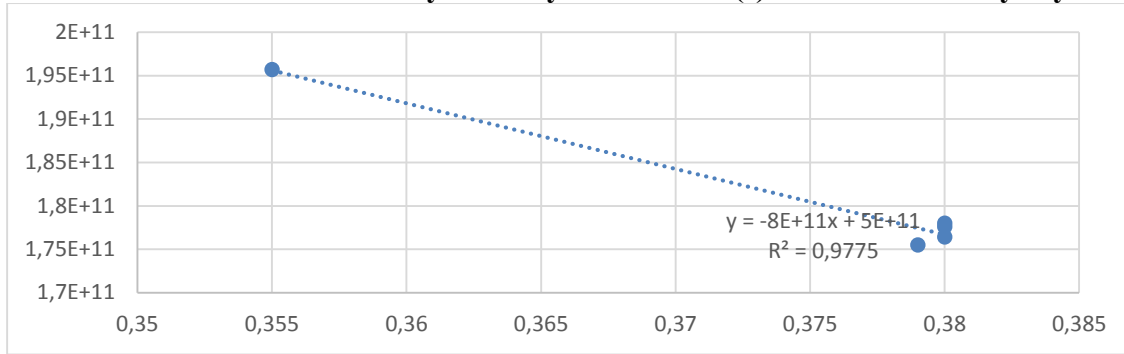
İndeks üzrə dirijistliyin təsir göstərməsi ilə xarici valyuta ehtiyatları artan ölkələrə isə Latviya ($r=0,971$) və Gürcüstanı ($r=0,831$) qeyd etmək olar. Lakin Misir ($r=0,761$), Qazaxıstan ($r=0,720$) və Gürcüstanda ($r=0,691$) dirijistləşmə xarici valyuta ehtiyatları digərlərinə nisbətən az təsir göstərir.

Qrafik 4

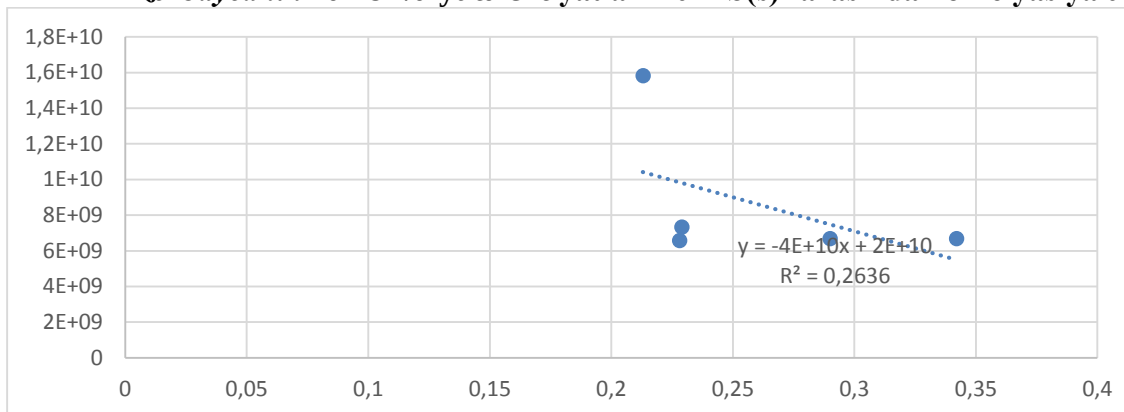
Latviyanın xarici valyuta ehtiyatları ilə MS(s)İ arasında korrelyasiya əlaqəsi

Latviyanın mehmanxanaların dövlət tənzimləməsi indeksi üzrə aldığı nəticə dirijistləşdikcə (sağçı olduqca) xarici valyuta ehtiyatları artır. Buradan belə nəticə çıxartmaq olar ki, Latviyada mehmanxana sektorunu dövlət tənzimləməsi xarici valyuta ehtiyatlarının artımına görə düzgün yoldadır. Korrelyasiya əmsalının yüksək olması ($r=0,971$) bunu sübut edir. Xarici valyuta ehtiyatını ölkə əsasən xarici investisiya qoyuluşlarından əldə etmişdir. Xarici investorları bu ölkəyə maraq salmasının əsas səbəbini hər üç sub-indeksə baxdıqda görmək olar. Hüquqi baza sub-indeksinə görə Latviya son 5 ildə stabil qalaraq dirijist ölkələr siyahısında 5-ci pillədə yer almışdır. Bu da hüquqi bazanın tam şəkildə olmasada müəyyən qismində qanunvericiliyin yaxşı təşkil olunduğunu göstərir. Maliyyə sub-indeksində vergi dərəcələri göstəricisinə görə 36% ilə 6-cı, dövlət büdcəsindən ayırmalara görə isə 3,18% ilə 7-ci yerdə qərarlaşmışdır. Lakin ən əsas göstəriciləri isə biznes mühiti sub-indeksinə görədir. Buradakı hər 2 göstərici üzrə yüksək yer almışdır. İşə başlamaq xərcini 2014-cü ildə ləğv edərək 1-ci, vaxtına görə 3-cü yerdə qərarlaşmışdır. Tikinti icazələrinin xərcinə görə isə 2-ci vaxtına görə isə 3-cü yerdə qərarlaşmışdır. Belə bir halda Latviya rahat bir biznes mühiti yaradaraq xarici investorları ölkəyə cəlb etmişdir və xarici valyuta ehtiyatlarının artımına səbəb olmuşdur.

Meksikanın xarici valyuta ehtiyatları ilə MS(s)İ arasında korrelyasiya əlaqəsi

Meksikanın mehmanxanaların dövlət tənzimləməsi indeksi üzrə aldığı nəticə dirijistləşdikcə (sağçı olduqca) xarici valyuta ehtiyatları azalır. Buradan belə nəticə çıxartmaq olar ki, Meksikada mehmanxana sektoruna dövlət tənzimləməsinin təsirini liberallaşdırmaq lazımdır. Korrelyasiya əmsalının yüksək olması ($r = -0,989$) bunu sübut edir. Meksikanın bu halı araşdırıldıqda görmək olar ki, son illərdə mehmanxana qiymətlərində artım baş vermişdir. Dövlət tərəfindən biznes mühitinin xidmət keyfiyyətini artırmaq məqsədi ilə bəzi dövlət rüsumlarında artırımlar biznesə əks təsir göstərmişdir. Məsələn, tikinti sektorunda keyfiyyətin artırılması üçün həm vaxt prosedurunun, həm də bu proseduru həyata keçirərkən sahibkarların xərcləri artmışdır. Bu da öz növbəsində qiymət artımına gətirib çıxarmışdır və sonda turistlərin azalması sayəsində xarici valyuta ehtiyatlarının balansı azalmışdır. Təklif olaraq Meksikada biznesi liberallaşdırmaqla əvvəlki iqtisadi artımı geri qaytarmaq olar.

Azərbaycanın xarici valyuta ehtiyatları ilə MS(s)İ arasında korrelyasiya əlaqəsi

Azərbaycan mehmanxanaların dövlət tənzimləməsi indeksi üzrə aldığı nəticə ilə xarici valyuta ehtiyatları arasında əlaqə yoxdur. Nəticə etibarilə Azərbaycanada xarici valyuta ehtiyatlarının çox hissəsi neft sektorundan asılıdır. Bu səbəbdən dövlət tərəfindən qeyri-neft sektorunun inkişafına yönəldilmiş proqramlar sayəsində gələcəkdə valyuta ehtiyatlarının artırılmasında turizm sektorunun payının artırılması üçün “Turizmin strateji yol xəritəsi”ni hazırlamışdır. Bu dövlət proqramında gözlənilən statistik proqnozlar özünü doğruldarsa 2022-ci ildən ölkənin xarici valyuta ehtiyatlarının təxminən 25%-i turizm sektorunun payına düşəcək. Buradan təxmini olaraq ehtiyatın 10%-i mehmanxanaların payına düşəcək. Həmin göstəricini əldə etdikdən sonra mehmanxanaların dövlət tənzimləməsinin hansı səviyyədə olmasını tam söyləmək olar. Yuxarıda göstərilmiş Latviya və Meksikanın təcrübəsinə əsaslanaraq tənzimləməni həmin səviyyələrdə tətbiq etmək olar.

Nəticə / Conclusion

Pul-kredit siyasətinin MS(s)İ-nə təsirini ölçmək üçün iki göstəricidən istifadə olunmuşdur. Birinci göstərici inflyasiyadır. Mehmanxana fəaliyyətinin inkişafı xarici valyuta ehtiyatının artımına da birbaşa olaraq inflyasiyaya təsirini göstərəcəkdir. Bu səbəbdən öncə turizm sektoruna düzgün yatırımlar edilməlidir. Edildikdən sonra valyuta ehtiyatının artımı ilə ÜDM artırılarsa o zaman inflyasiyanın azalması baş verəcəkdir. Sonda belə nəticəyə gəlmək olar ki, mehmanxana sektorunun

inkişafı inflyasiya səviyyəsinin azalmasına təkan verir.

İkinci göstərici ölkələrin xarici valyuta ehtiyatlarıdır. Bu göstərici yuxarıda vurğulandığı kimi, yalnız turist artımı və xarici investisiya qoyuluşu sayəsində ola bilər. Lakin xarici investisiya qoyuluşu turizm sektorunda payının optimal aralığı tapılmalıdır. Çünki valyuta ehtiyatının artımını fikirləşib yerli investisiya mühitini yaddan çıxarmaq olmaz. Sonda mehmanxana sektorunun çökməsinə səbəb olmasın. Həm xarici valyuta ehtiyatının artmasına, həm də turist artımının sayının artmasına görə MS(S)İ-də göstərilən təkliflər yerinə yetirilməlidir. Xarici valyuta ehtiyatlarının iqtisadi səmərəliliyini artırmaq üçün isə ən yaxşı model Latviya modelidir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat / References

1. Babazadə, F.B., "Mehmanxana sisteminin fəaliyyətinin tənzimlənməsində hüquqi baza sub-indeksinin təsirinin qiymətləndirilməsi", İqtisadi Artım və İctimai Rifah, Bakı 2022, səf 113-125
2. Babazadə, F.B., Hüseynov, Ə.S., "Mehmanxana fəaliyyətinə maliyyə sub-indeksinin təsirinin qiymətləndirilməsi", Xəbərlər jurnalı, Bakı 2021, səf 205-211
3. Babazadə, F.B., "Mehmanxana fəaliyyətinə biznes mühiti sub-indeksinin təsirinin qiymətləndirilməsi", Xəbərlər jurnalı, Bakı 2022, səf 55-62
4. İS(S)İ (2015). İqtisadiyyatın solluğu (sağlığı) indeksi – 2015: 62 ölkədə dövlətin iqtisadiyyatı tənzimləməsi səviyyəsinin qiymətləndirilməsi. – AMEA İqtisadiyyat İnstitutu, Bakı, 2016 [<http://www.economics.com.az>].
5. Məmməd Z.F. Pul, kredit, banklar. Azər nəşr, Bakı, 2010.
6. Məmmədova Ü.İ. Turizm sektorunun dövlət tənzimlənməsi sahəsində beynəlxalq təcrübə. Bakı, 2018, "Elmi əsərlər" jurnalı, səf 112-118.
7. N.Müzəffərli. İqtisadiyyatın sosial yönümlüyü sağçı və solçu sistemlərdə. – Bakı, "Şərq-Qərb" Nəşriyyat evi, 2014. səf 20-35
8. World Bank, Doing Business Report, Washington, 2015. səf 152-166
9. World Bank, Doing Business Report, Washington, 2016. səf 169-182
10. World Bank, Doing Business Report, Washington, 2017. səf 170-187.
11. World Bank, Doing Business Report, Washington, 2018. səf 126-141.
12. World Bank, Doing Business Report, Washington, 2019. səf 133-151.
13. World Economic Forum, The Travel and Tourism Competitiveness Index Report, Ceneve, 2019. Səf 82-83
14. Мамедова, У.И., "Современное состояние государственного регулирования сферы туризма и индустрии туризма в Азербайджане. VIII: Beynəlxalq elmi praktiki konfrans RİNC bazasında "Технологии социальной работы в различных сферах жизнедеятельности" Rusiya, 11 may 2023

Влияние государственного регулирования гостиничной деятельности на денежно-кредитную политику в странах мира

Фахраддин Бабазаде

Институт Экономики МНО

E-mail: fexreddinbabazade34@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0002-6746-5833>

Резюме: Гостиничная индустрия находится под сильным влиянием государственного экономического регулирования. Поэтому изучение денежно-кредитной политики является важным фактором. Основной целью данной статьи является изучение того, как некоторые показатели государственного регулирования гостиничной индустрии (финансы, бизнес-среда и правовая база) влияют на денежно-кредитную политику в странах.

Ключевые слова: гостиничный бизнес, индекс конкурентоспособности, рыночные отношения, государственное регулирование, инфляция, денежно-кредитная политика, валютные резервы.